

ROK REVOLUCE

Lekce 1 – Palachův týden

Metodický materiál pro učitele

www.rokrevoluce.cz

O PROJEKTU

Vzdělávací videosérie Rok Revoluce www.rokrevoluce.cz je určena žákům vyšších tříd základních škol (7. – 9. třída) a studentům středních škol. V roce 2019 si Česká republika připomíná 30. výročí sametové revoluce – klíčové události našich moderních dějin. Smyslem této série Knihovny Václava Havla je přiblížit mladým lidem, kteří historický převrat osobně nezažili, rok 1989 v širším kontextu než jenom skrze listopadové revoluční události.

Série se skládá ze sedmi dílů, které postupně od ledna do prosince mapují důležité události celého roku 1989. Lekce se zaměřují především na události domácí, ale zmiňují také vývoj okolních zemí tehdejšího východního bloku, především SSSR, Východního Německa a Polska. Cílem série je, aby žáci a studenti pochopili sametovou revoluci jako výsledek mnohaletých snah o boj za svobodu a demokracii v Československu a také jako odraz širších změn, které od poloviny 80. let spolu s nástupem Michaila Gorbačova do čela SSSR postupně zasáhly všechny země pod sovětským mocenským vlivem. V průběhu sedmi lekcí jsou mladí lidé zároveň seznámeni s některými událostmi a pojmy z historie předchozích let (okupace Československa, disent, normalizace, Charta 77 apod.), na něž rok 1989 navazoval.

ZAPOJENÍ DO VÝUKY

Série se skládá ze 7 videolekcí, z nichž každá má 3 – 4 minuty. Stopáž byla zvolena tak, aby bylo možné lekce snadno zapojit do výuky. V průběhu roku 2019 budou lekce zveřejňovány postupně na webové stránce www.rokrevoluce.cz. Promítáním videolekcí ve výuce se výročí sametové revoluce nestane jenom jednorázovým tématem, ale prostoupí výuku po celý rok. Škola může do projektu přistoupit kdykoli a lekce využít dle své potřeby.

Harmonogram zveřejnění lekcí:

- Leden – Lekce 1
- Březen – Lekce 2
- Květen – Lekce 3
- Červen – Lekce 4
- Říjen – Lekce 5
- Listopad – Lekce 6
- Prosinec – Lekce 7

Ke každé lekci je k dispozici metodický materiál pro pedagogy a pracovní list pro žáky. Listy obsahují úkoly, jak lze po zhlédnutí videa téma dále rozvíjet, včetně návrhů na doplňující četbu či zhlédnutí dalších materiálů. Je na zvážení pedagoga (časových možnostech, věku žáků a studentů), které z těchto doplňujících úkolů a materiálů využije.

LEKCE 1 – PALACHŮV TÝDEN

V první lekci jsou mladí diváci uvedeni do revolučního roku 1989, na jehož začátku nikdo netušil, jak velké změny přinese. První díl se zabývá lednem 1989, který je důležitý především tzv. Palachovým týdnem. Jednalo se o sérii demonstrací a občanských nepokojů na Václavském náměstí v Praze. Podnětem k nim bylo připomenutí si 30 let od smrti studenta Jana Palacha, který se upálil na Václavském náměstí dne 15. 1. 1969 a zemřel o několik dní později 19. 1. 1969. Studenti jsou v této souvislosti velmi stručně seznámeni s pojmem okupace Československa v srpnu 1968, na kterou Jan Palach svým činem reagoval. Jeho upálení nebylo jen aktem nesouhlasu s okupací, ale především s rezignací společnosti, která se smířila se situací a okupací „akceptovala“. Postava Jana Palacha by pro dnešní mladé lidi mohla být zajímavá nejen symbolickým činem, který vstoupil do dějin, ale také tím, že se k němu odhodlal velmi mla-

dý člověk. Role mladých lidí, studentů a aktivistů, hraje v československé historii i samotném roce 1989 důležitou roli a je dobré na ni dnešní mladé lidi upozornit.

Lednové demonstrace roku 1989 byly důležité v několika ohledech. Společnost ukázala vládnoucímu režimu, že historie není zapomenuta a že symbolický čin Jana Palacha v podvědomí národa stále žije. Účastí na demonstracích také lidé dokázali, že rezignace společnosti není úplná a že ve společnosti je stále přítomna síla a odvaha vyjádřit názor a postoj. Palachův týden je klíčovým historickým momentem především proto, že vlna občanského nesouhlasu a demonstrací byla nebývale silná, jedna z největších od 70. let. I přes zákaz se na Václavském náměstí sešly během několika dní tisíce lidí. Režim na situaci reagoval ostře a proti demonstrantům zasáhl nebývale tvrdě – obušky, vodními děly, slzným plynem. Zadrženo bylo přes 1400 demonstrantů, což bylo i na tehdejší dobu nebývale vysoké číslo. Mezi perzekvovanými byl i budoucí prezident Václav Havel, v té době jedna z vůdčích tváří československého disentu. Nesmyslnost jeho zatčení spočívala především v tom, že Václav Havel nebyl aktivním účastníkem nebo iniciátorem demonstrací, ale pouze jim zpozdválí přihlížel. I z toho je možné usuzovat, jak se tehdejší režim bál všech náznaků protestů a jak místo cesty dialogu volil cestu násilí a potlačování jakýchkoli názorů a postojů. Procesem a reakcí lidí na zatčení Václava Havla se bude zabývat následující lekce.

Klíčové události a pojmy lekce

- Okupace Československa 1968
- Upálení Jana Palacha 1969
- Normalizace
- Palachův týden 1989

Co lze studentům stručně nastínit před zhlédnutím lekce pro její lepší pochopení

- Stručné shrnutí situace před rokem 1989: doba trvání totalitního režimu v Československu od únorového převratu v roce 1948 až do 1989, důležitým mezníkem této 40 let trvající totality byla okupace Československa v srpnu 1968 (která následovala po krátkém několika měsíčním období uvolňování poměrů – tzv. pražské jaro)
- Co znamenal totalitní režim pro životy běžných lidí – omezování svobody a lidských práv (právo cestovat, vyjadřovat nahlas svůj názor, právo vlastnit soukromý majetek – konec soukromého podnikání po r. 1948, stíhání a trestání politických odpůrců režimu – mj. věznění, zákaz práce v oboru, zákaz tvorby a publikování v případě umělců, dopad trestu na rodinné příslušníky – zákaz studia potomků ad.)

Jak s žáky a studenty po zhlédnutí videa ve výuce pracovat

- Diskuse: youtuberka v úvodu dílu nastíní určitý rozdíl ve vnímání komunistické minulosti, kterou pozoruje ve svém okolí – někteří lidé o této době mluví negativně (zatýkáni nevinných lidí), jiní vyzdvihují jisté přednosti, které současná doba postrádá (levné pivo). Se studenty se pokuste na základě jejich zkušeností sepsat, co na době před rokem 1989 bylo negativního, co naopak pozitivního (studenti mohou čerpat z vlastních názorů, názorů lidí, které slyší okolo sebe – ať už v rodině či v médiích, nemusí s nimi osobně souhlasit). Dále zkuste definovat, co na současné svobodě mladí lidé nejvíce oceňují (možnost cestovat, studovat, volit si vlastní profesní cestu i způsob života, neomezený přístup k informacím, možnost projevit vlastní názor apod.), a co naopak spatřují jako složité (nejistota, složitost volby, hledání vlastní cesty, těžká orientace v spletitosti názorů, informací a dezinformací, globalizace, bezpečnost). Smyslem této aktivity není dojít k závěru „bylo lépe/hůře“, ale uvědomit si rozdílnost náhledů a důvody, které lidé pro své názory mají. Výsledek diskuse zpracujte do formy seznamu, se kterým můžete v průběhu roku pracovat.
- V pracovním listu jsou obsaženy krátké úkoly, které pomohou žákům a studentům si ujasnit atmosféru Palachova týdne (chaotická a nepřehledná situace, násilné potlačování demonstrantů – nejistota, co přinese budoucnost), pokusit se reflektovat tyto demonstrace z pozice novináře, který tvoří novinový titulek, pokusit se z dnešní pozice mladého člověka formulovat krátký nekrolog Jana Palacha.

ROZŠÍŘUJÍCÍ MATERIÁLY

Pokud byste se chtěli se svými studenty hlouběji věnovat tématu okupace 1968, můžete využít ještě těchto zdrojů:

- Každý může změnit svět / **Lekce 2 Disident:** 10minutová lekce vzdělávací série o Václavu Havlovi a lidských právech, druhá lekce s názvem Disident se zabývá mimo jiné i okupací Československa, reakcí Václava Havla a Jana Palacha na okupaci
- On-line výstava **Oldřich Škácha: Okupace 1968** přibližuje atmosféru prvních hodin okupace na unikátních snímcích českého fotografa Oldřicha Škáchy